

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Umění ve veřejném prostoru

Předkládá: Sára Staňková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Sára STAŇKOVÁ
Osobní číslo:	R20B0132P
Studijní program:	B0421A220009 Právní specializace
Téma práce:	Umění ve veřejném prostoru
Zadávací katedra:	Katedra veřejné správy

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Veřejný prostor
3. Umění ve veřejném prostoru
4. Historie uměleckého díla ve veřejném prostoru
5. Podpora umění ve veřejném prostoru
6. Sochařství
7. Vliv uměleckého díla na obyvatele
8. Mentální mapy
9. Výzkum
10. Závěr

Rozsah bakalářské práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

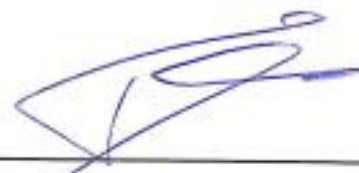
Seznam doporučené literatury:
viz zvláštní seznam

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Tomáš Louda, CSc.**
Katedra veřejné správy

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

JUDr. Tomáš Louda, CSc.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Umění ve veřejném prostoru“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

V Plzni dne 28. 3. 2023

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce JUDr. Tomáši Loudovi, CSc.za všestrannou pomoc, množství cenných a inspirativních rad v průběhu mého studia. Dále bych ráda poděkovala všem obyvatelům obytného komplexu Kaskády Barrandov, kteří ochotně vyplnili můj dotazník a vedli se mnou diskuzi na dané téma.

1	Obsah	
2	Úvod.....	8
3	Veřejný prostor.....	10
3.1	Funkce veřejného prostoru	12
4	Umění ve veřejném prostoru	14
4.1	Druhy uměleckých projevů ve veřejném prostoru.....	15
4.1.1	Materiální umělecké projevy.....	16
4.1.2	Nemateriální umělecké projevy.....	16
4.2	Role umění ve veřejném prostoru.....	17
4.3	Historie uměleckého díla ve veřejném prostoru	17
4.4	Umístění uměleckého díla	19
4.5	Vlastnictví uměleckého díla	24
4.6	Likvidace uměleckých děl	25
4.7	Podpora umění	27
4.7.1	Procento na umění	27
4.7.2	Umění pro město	30
4.8	Sochařství	31
4.8.1	Lukáš Rais	32
5	Vliv uměleckého díla na obyvatele	34
6	Mentální mapa	35
7	Vyhodnocení	37
8	Závěr.....	44
9	Resumé	46
10	Seznam použitých zdrojů	47
10.1	Literatura	47
10.2	Právní předpisy	47
10.3	Internetové zdroje	48
11	Seznam grafů.....	48

12	Seznam obrázků	48
----	----------------------	----

2 Úvod

Umění ve veřejném prostoru je oblast, která zahrnuje širokou škálu uměleckých děl a projektů, které jsou umístěny v otevřených prostranstvích, jako jsou parky, náměstí, ulice a další veřejné prostory. Tento druh umění má mnoho výhod, protože umožňuje lidem, aby se setkávali s uměleckými díly v běžném prostředí, které obvykle nemají přístup k tradičním uměleckým institucím, jako je muzeum nebo galerie.

I přesto kolik pozitivních výhod umění pro města a obce má, ve veřejné sféře se tomuto tématu nevěnuje dostatek pozornost a České výtvarné umění tak stále hledá svojí pozici ve veřejném prostoru, která není nijak jasně a jednotně určená ani podporovaná. Chybí zde diskuze, do které budou zapojeni jak politici, urbanisti, architekti a umělci, tak i široká veřejnost. Cílem této práce je tak přiblížit stav umění v současné době a jeho vlivu na obyvatele.

Úvodní kapitoly práce jsou zaměřeny na veřejný prostor. Této části by bylo možné věnovat celou bakalářskou práci, ale pro mé potřeby se snažím, alespoň částečně nastínit jeho definici, funkce a vývoj, to jak z pohledu českých, tak zahraničních odborníků.

Dále v práci se zaměřuji na seznámení čtenáře již přímo s uměním ve veřejném prostoru, nastiňuji obecné pojetí umění, jeho druhy, role a přínosy, které pro veřejnost má. V této části se věnuji i historii za dob socialismu, kdy bylo umění ve veřejném prostoru pro veřejnost i politickou scénu velkým tématem a jehož pozůstatky si neseme do dnes.

Na toto téma pak navazuje proces umístění uměleckého díla v současné době, způsoby jeho výběru a vlastnická práva. Rovněž je zde uvedena kapitola o likvidaci umění ve veřejném prostoru, která se přímo zaměřuje na emoce, které doprovázeli likvidaci soch a pomníku po minulém režimu.

V závěru teoretické části představuji podporu umění, a to jak u nás v České republice, tak v zahraničí. Jedná o novelu zákona procento na umění, se kterou se pojili silné emoce, a nakonec nebyla schválena a o projekt umění pro město, který se věnuje podpoře umění v našem hlavním městě.

Konec teoretické části je pro potřeby výzkumu věnován přímo sochařství a Lukáši Raisovi, jehož umělecké dílo bylo hlavním objektem celého šetření.

Praktická část se věnuje dotazníkovému šetření za pomoci mentální mapy. Toto šetření probíhalo v obytné části kaskád Barrandov, kdy bylo osobně dotázáno 64 respondentů. Cílem výzkumu byl průzkum vlivu nově instalované plastiky na obyvatele, jak umělecké dílo přispělo sousedství a zda zapadá do zvoleného prostředí.

Teoretická část

3 Veřejný prostor

Definice pojmu „veřejný prostor“ je mnoho a liší se zejména úhlem pohledu jednotlivých autorů a účelem jejich prací. Samotný pojem vychází z anglického termínu „public space“, jehož zjednodušený výklad lze chápat jako jakýkoliv prostor, který není součástí sféry soukromého života, tedy je veřejný.

Zákonnou definici veřejného prostoru poskytuje zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, v němž je tento pojem v ustanovení § 34 pojímán jako „všechna náměstí, ulice, tržiště, chodníky, veřejná zeleň, parky a další prostory přístupné každému bez omezení, tedy sloužící obecnému užívání, a to bez ohledu na vlastnictví k tomuto prostoru“. Hlavní je tedy jak služba veřejnosti a neomezená přístupnost těchto míst, tak i obecnost jeho užívání. Tato definice je obecně platná a mnohé další zákony k ní odkazují.¹

Avšak v českém prostředí je nejužívanější urbanisticko-architektonický pohled na veřejný prostor. Publikovanou a dnes mnoha autory citovanou definicí veřejného prostoru je výklad v urbanistické studii s názvem „Veřejné prostory v územně plánovacím procesu“ autorky Vladimíry Šilhánkové z roku 2003, která definuje veřejný prostor jako „*Nezastavitelný prostor ve městě, který je volně přístupný všem obyvatelům a návštěvníkům města, buď nepřetržitě, nebo s časovým omezením. Základní charakteristikou veřejného prostoru je jeho obyvatelnost spojená s užitností pro obyvatele, slouží k provozování nejrůznějších pohybových a pobytových činností*“².

Pojem veřejný prostor je tedy používán pro veřejně přístupnou komplexní fyzickou část prostředí, kterou tvoří kromě veřejných prostranství také například veřejně přístupný prostor exteriéru města, vnitrobloků a veřejně přístupných interiérů budov a zároveň pro nehmotnou rovinu tohoto prostředí, zahrnující vztahy, myšlenky, děje, média apod.³

¹ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích

² ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. Veřejné prostory v územně plánovacím procesu. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003. ISBN 80-214-2505-9

³ MELKOVÁ, Pavla. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy. Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2014. ISBN 978-80-87931-09-7, s. 16

Pro lepší uchopení daného tématu je vhodné si vymežit i pojmy veřejné prostranství a veřejná přístupnost, které se v dané problematice často vyskytují.

Veřejné prostranství je oblast určená pro volný pohyb a pobyt lidí. Tato oblast může být vlastněna soukromými nebo veřejnými subjekty, ale je přístupná všem lidem bez ohledu na majetkové poměry. Jedná se o podmnožinu veřejného prostoru, fyzickou část prostředí, která je veřejně přístupná. Je jí především plocha neboli „podlaha“ exteriéru města, jako například náměstí, parky, ulice, chodníky, ale také přírodní oblasti jako lesy a pláže. Jeho nedílnou součástí jsou ale také veškeré prvky vybavení veřejných prostranství.

Veřejná přístupnost znamená přístupnost pro všechny bez omezení, bez ohledu na formu vlastnictví a vylučuje omezený režim užívání vyjma režimu časového. Právně je veřejná přístupnost krajiny ošetřena na základě jiného ustanovení než veřejná prostranství v zastavěném a zastavitelném území, a sice „*právním institutem tzv. veřejné přístupnosti krajiny, který zakládá každému právo na volný průchod přes veškeré pozemky, které nejsou z tohoto práva vyloučeny.*“⁴ V praxi ovšem tento institut často nefunguje a použití institutu veřejného prostranství by mohlo být cestou, jak definovat veřejnou přístupnost částí krajiny, které by měly plnit roli „veřejných prostranství“ a „veřejného prostoru“.

⁴ § 63 zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

3.1 Funkce veřejného prostoru

Veřejný prostor a veřejná prostranství plní významné společenské, kulturní a sociální role ve městech a obcích. Funkční veřejný prostor není zákonem definován, ani není nikde vymezeno, co musí splňovat, ale pojí se s bezpečností daného místa. Při vytváření funkčního veřejného prostoru je důležité pochopit potřeby lidí, kteří jej budou využívat. Z čehož plyne, že funkčnost prostoru je individuální a je potřeba přihlížet k typu prostoru, zda se jedná o ulici, park či náměstí, jejich limitům a k potřebám lidí, kteří ho budou využívat. Základními potřebami osob ve veřejném prostoru jsou potřeby fyzického a psychického komfortu, potřeba sociální interakce, potřeba nových podnětů a potřeba odpočinku.⁵

Jan Gehl stanovil tři základní typy funkcí, které vykazuje veřejný prostor. Jedná se o jakési požadavky, které jsou na veřejný prostor všeobecně kladeny. Jsou to nezbytné venkovní aktivity, které mohou být volitelné, nebo také funkční, rekreační aktivity a společenské aktivity. Nezbytné venkovní aktivity zahrnují například cestu do školy, na nákupy apod. Mezi volitelné, rekreační aktivity se řadí procházky, sezení na lavičkách apod. Jde o aktivity, které lze provozovat v příznivém počasí a podle libosti. Společenské aktivity vznikají, pokud se setká ve veřejném prostoru více lidí, kteří mají společné téma, přičemž setkání může být i zcela náhodné. Může jít o maminky na dětském hřišti, nebo i obyčejné zdravení. Patří sem však i zdvořilá nevšímavost. Jde tedy o akt vzniklý přirozeně z pohybu ve veřejném prostoru.⁶

V moderní době je ovšem veřejný prostor převážně využíván na základě volby člověka. Praktický život se přesunul do soukromé sféry domova a virtuálních médií, jež by se dali nazvat novým veřejným kyberprostorem. Tuto myšlenku více rozvíjí Miroslav Kalný, který polemizuje nad společnými znaky veřejného prostoru a kyberprostoru. Zajímavá je i snaha o jejich propojení, kdy kyberprostor „zveřejňuje“ reálný veřejný prostor a tak napomáhá s jeho propagací mezi občany a zvyšuje jeho reálnou návštěvnost.⁷

V návaznosti na toto téma vznikla Newyorská organizace PPS (Project for Public Spaces), která se zabývá vytvářením a udržováním veřejných míst, která budují komunity, v úsilí často nazývaném jako placemaking. Při hodnocení tisíce

⁵ MELKOVÁ, Pavla et al. Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy. 1. vyd. Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2014. str 27, ISBN 978-80-87931-11-0.

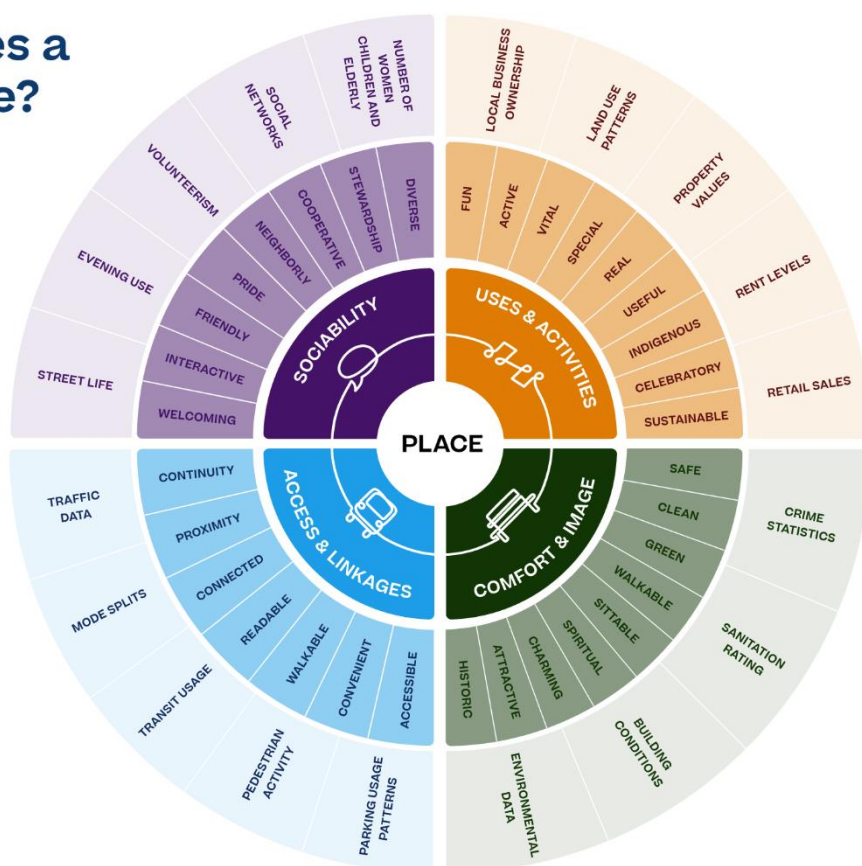
⁶ GEHL, Jan. Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství. Boskovice: Albert, 2000. ISBN 80-858-3479-0, str. 11-12

⁷ KALNÝ, Miroslav. Soukromý zájem ve veřejném prostoru. 2017. ISBN 978-80-261-0707-1

veřejných prostranství po celém světě zjistila, že úspěšná místa projevují čtyři klíčové kvality: mají dobrou dostupnost, lákavý vzhled, nabídku oživujících aktivit a fungují jako společenský prostor, kde se lidé setkávají. Na základě těchto dat, vyvinula níže uvedený diagram jako nástroj, který má lidem pomoci při posuzování jakéhokoli veřejného prostoru, ať už dobrého nebo špatného.⁸

What Makes a Great Place?

Project
for Public
Spaces

Obrázek 1 The Place Diagram

V České republice, konkrétně pod záštitou Institutu plánování a rozvoje hlavního města Prahy vznikli rovněž dokumenty, které mají pomoci pochopit správné uchopení tvorby veřejného prostoru. Konkrétně se jedná o Manuál tvorby veřejných prostranství a návrh Strategie rozvoje veřejných prostranství.

Na těchto dokumentech se podílelo 20 odborníků z oblasti architektury a urbanismu, a to jak teoretiků, tak praktikujících architektů se zkušenostmi s tvorbou veřejných prostranství, kteří působí v Čechách i zahraničí, a to za pomoci

⁸ What Makes a Successful Place?. Home — Project for Public Spaces [online]. Copyright © 1975 [cit. 20.03.2023]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

odborných komentářů. Cílem komentářů bylo doplnit teze a pravidla jejich o cenné zkušenosti, umožnit vyjádření k principům a pravidlům, pokud s nimi mají odlišné zkušenosti, a také získat náměty pro doplnění chybějících témat, které by manuál měl řešit, či náměty na doplnění, popřípadě úpravu celkové struktury dokumentů.

Samotný Manuál tvorby veřejných prostranství hl. města Prahy definuje zejména principy a pravidla tvorby veřejných prostranství, které sledují vizi města s kvalitními veřejnými prostranstvími. Jádrem dokumentu jsou principy a pravidla projekční přípravy a realizace veřejných prostranství. Související roviny jako politika města, strategie, investice a ekonomie, správa, údržba, provoz či užívání jsou zohledněny pouze rámcově na základě jejich vlivu na kvalitu veřejných prostranství.⁹

Dokument Strategie rozvoje veřejných prostranství pak definuje přímo cíle a nástroje v oblasti kvalitního rozvoje veřejných prostranství hl. m. Prahy. Jeho součástí je zejména akční plán zahrnující kromě cílů především konkrétní nástroje k jejich dosažení, časové a investiční plány a určení jednotlivých subjektů pro plnění jednotlivých úkolů, to vše podložené konkrétními závazky vedení města, které si určilo. Z velké části vychází z Metropolitního plánu hl. m. Prahy.¹⁰

4 Umění ve veřejném prostoru

*„Dílo do veřejného prostoru je tvorba nesvobodná, je zde moc pravidel.“
- Krištof Kintera*

Umění a kultura je však významným prvkem osobnostního rozvoje a růstu člověka. Umění napomáhá lidem ustálit si své názory, vkus, vyznání, a proto bylo a je důležité vypustit umění do ulic a zvýšit pozornost lidí o umění. Dosáhnout toho, aby obyvatelé rádi trávili ve veřejném prostředí svůj čas a tím zároveň utužovali i mezilidské vztahy a společenskou soudržnost.

V minulosti se za umění ve veřejném prostoru považovaly pouze sochy, památníky či kašny, které dekorovaly veřejná prostranství, zastávaly tedy funkci dekorativní a jejich význam spočíval především v symbolickém uctívání památky.

⁹ MELKOVÁ, Pavla a kol.: Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy. 1. vyd. Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2014. ISBN 978-80-87931-11-0

¹⁰ MELKOVÁ, Pavla a kol.: Strategie rozvoje veřejných prostranství hlavního města Prahy/návrh: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2014, ISBN 978-80-87931-13-4

V současnosti se ve veřejném prostoru nachází mnoho forem umění, často i v jiné než fyzické podobě, proto je definice umění ve veřejném prostoru problematická.

Pojem public art je překládán jako veřejné umění. Obecně se tak dá označit kterékoliv umělecké dílo, které je umístěno do veřejného prostoru. Jedná se o umělecká díla, objekty, instalace, realizace různých stylů, období a rozměrů, tedy díla, která se nacházejí ve veřejném prostoru v místech, kde se lidé mohou svobodně a veřejně scházet – na náměstí, v ulicích, v parcích nebo jen v přírodě.

Pod hlavičku veřejného umění je tudíž zahrnováno vše od jak stálých, tak dočasných uměleckých děl, dále děl politického a sociálního aktivismu, monumentů, komunitních projektů, venkovních galerijních programů, environmentálního umění, urbánního designu i architektonické dekorace a dalších. Veřejné umění se může skládat z jednoho objektu anebo z prostředí celé ulice. Může se vyskytovat v městských centrech, na předměstích i venkově.¹¹

Avšak právě kvůli takovému rozsahu pojmu mnoho autorů poukazuje na složitost jeho uchopení a definování. Veřejné umění nelze jednoduše definovat ani jako umění, které se děje mimo galerii či muzeum, protože pak se může nabízet implicitní předpoklad, že veřejné umění není v hlavním proudu současné umělecké praxe, anebo že je druhotné k dění v galerijních prostorech.¹²

4.1 Druhy uměleckých projevů ve veřejném prostoru

Umělecké dílo ve veřejném prostoru je v současnosti široký pojem obsahující několik subkategorií umění. Nejčastější představa veřejného umění je statická plastika z těžkého materiálu umístěná do prostor náměstí, mezi bytovou zástavbu nebo volně rozmístěná po krajině jako je například Pražský metronom neboli Stroj času na Letné sochaře Vratislava Nováka, nebo plastika Lukáše Raise, kterou se zabývá praktická část této práce. Ovšem ve skutečnosti jde ve většině případů o krátkodobé mobilní akce.

¹¹ CARTIERE, Cameron. Coming in from the Cold, A Public Art History In: Cameron Cartiere and Shelly Willis (eds.), *The Practice of Public Art*, London/New York: Routledge, 2008, s. 3-4

¹² SHAFFREY, Cliodhna. What is Public Art? [online]. Copyright © the artist [cit. 10.03.2023]. Dostupné z: <https://imma.ie/>

4.1.1 Materiální umělecké projevy

Materiální umělecké projevy ve veřejném prostoru mohou být velmi různorodé, od soch a instalací po graffiti a street art. Tyto projevy mohou být jakýmsi způsobem interakce s okolím nebo vyjadřováním určitého poselství. Většinou se snaží přinést něco nového a zajímavého do prostředí, ve kterém se nacházejí.

Materiální umělecké projevy mohou být také kontroverzní a vyvolávat diskuze o tom, zda jsou vhodné pro určité veřejné prostory. V některých případech mohou být považovány za vandalství a jejich tvůrci mohou být trestně stíháni. V jiných případech jsou tyto projevy respektovány, a dokonce financovány městem či jinými organizacemi.

Nezáleží na tom, zda jsou tyto projevy legální nebo nelegální, mají určitý potenciál ovlivnit náladu a atmosféru ve veřejném prostoru. Dokážou přinést do prostředí něco nového, zajímavého a inspirativního, nebo naopak působit rušivě a degradovat prostředí. Proto je důležité vyvážit práva umělců na svobodu projevu s potřebami města a jeho obyvatel.

Příkladem může být česká výtvarnice Veronika Richterová, která pracuje s plastovými lahvemi a tvoří z nich umělecké instalace a sochy. Ve své tvorbě upozorňuje na problémy spojené s plasty a znečištěním životního prostředí.

Materiální umělecké projevy tak mohou být velmi silným a výrazným způsobem, jak přimět diváka k zamyšlení a kritickému pohledu na svět kolem nás.

4.1.2 Nemateriální umělecké projevy

Nemateriální umělecké projevy ve veřejném prostoru jsou důležitou součástí kulturní identity společnosti. Tato forma umění může zahrnovat například divadelní představení, hudební vystoupení, taneční produkce, performance a další. Význam těchto projevů spočívá v tom, že umožňují lidem sdílet zážitky a emoce, podporují kreativitu a inovativní myšlení a přispívají k vytváření silnějších vazeb mezi jednotlivci i celými komunitami.

Dalším důležitým aspektem nemateriálních uměleckých projevů je jejich schopnost ovlivňovat vnímání a chápání veřejného prostoru. Výtvarná instalace, performance nebo taneční vystoupení může změnit atmosféru a vzhled určitého místa a přinést do něj nový rozměr. Tyto projevy také mohou sloužit jako nástroj pro vyjádření názorů a poselství, jako je například podpora určitého sociálního hnutí nebo zvýšení povědomí o ekologických problémech.

V dnešní době se nemateriální umělecké projevy ve veřejném prostoru stávají často cílem kritiky a debat. Někteří lidé je považují za rušivý element a nesouhlasí s tím, že jsou vystaveny v místech, kde je nechtějí vidět. Na druhé straně jsou zastánci toho, že umělecké projevy mají právo být prezentovány v místech veřejného prostoru a že jsou důležitým prvkem kulturního dědictví.

Celkově lze tedy říci, že nemateriální umělecké projevy ve veřejném prostoru mají velký význam pro kulturní život společnosti a jsou důležitou součástí našeho kulturního dědictví. Je důležité najít rovnováhu mezi právem umělců vystavovat svá díla a respektováním názorů a přání lidí, kteří určité projevy nechtějí vidět.

4.2 Role umění ve veřejném prostoru

Umělecké dílo na veřejném prostranství primárně přináší lidem a společnosti stejné hodnoty jako jakékoliv umělecké dílo obecně. Přehled níže nastiňuje způsoby, kterými umělecká díla přímo obohacují a kultivují společnost, zkvalitňují město a jeho veřejná prostranství.

- Estetická role
- Městotvorná a městoobslužná role
- Kulturní role
- Společenská role
- Podpora diverzity prostředí
- Edukativní role
- Komemorativní a paměťová role
- Reprezentativní a symbolická role
- Ekonomická a marketingová role¹³

4.3 Historie uměleckého díla ve veřejném prostoru

Umělecká díla ve veřejném prostoru mají bohatou historii, která se táhne zpět až do antického Řecka. V průběhu staletí byla umělecká díla vytvářena pro různé účely a sloužila jako vyjádření náboženských, politických, kulturních i uměleckých hodnot.

¹³ MELKOVÁ, Pavla a kol.: UMĚLECKÁ DÍLA na veřejných prostranstvích hlavního města Prahy: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2014. ISBN 978-80-87931-82-0

Antické Řecko bylo domovem mnoha uměleckých děl ve veřejném prostoru, jako jsou sochy bohů a hrdinských činů. Tyto sochy měly nejen dekorativní účel, ale také sloužily k uctění bohů a oslavě hrdinských činů.

V renesanční Itálii byly sochy a fontány umístěny na náměstích a v parkových anlagech. Tyto umělecká díla sloužila nejen k ukrašení městského prostoru, ale také jako symboly moci a bohatství městských států.

V moderní době se umělecká díla stala součástí veřejného prostoru jako symboly národní jednoty a identity. Mnoho z nich bylo vytvořeno k oslavě významných událostí, jako jsou vítězství ve válkách nebo výročí státních svátků.

Umělecká díla, lokalizovaná mimo soukromé prostory tak představovala především figurální plastiku jako vyobrazení důležitých identit: bohové, světcí, mytologické postavy či významní vůdci a vládcí. Představovali Krista, Pannu Marii, svaté, mytologické postavy, ale i světské vládce – tedy síly, které vykonávaly vládu nad místem v duchovním nebo pozemském smyslu a jako takové měly být předmětem adorace a úcty. V 19. století byl tento rejstřík postav rozšířen o významné osobnosti společenského a kulturního života, o postavy připomínající slavnou minulost národa, země, města nebo alegoricky zobrazující nějaké obecnější ideje.¹⁴

V současné době jsou umělecká díla ve veřejném prostoru často využívána k vyjádření společenských témat a problémů. Umělci využívají veřejného prostoru jako platformu pro sdělení svých názorů a myšlenek. Moderní instalace a street art se stávají oblíbenými způsoby, jak oslovit a zapojit širokou veřejnost.

V historii umění ve veřejném prostoru v České republice jsou velmi výrazná šedesátá léta, která se velmi zabývali uměním ve veřejném prostoru, a to jak z legislativního, tak z příspěvkového, toto období se tak objevuje ve více kapitolách této práce.

Již koncem roku 1961 byla Ministerstvem školství a kultury vydána Vyhláška ministerstva školství a kultury o nákupu, zadávání a prodeji děl výtvarných umění a o některých jiných opatřeních v oboru výtvarných umění č. 149/1961, která upravovala mimo jiné i pravidla pro investice do nákupu výtvarných děl tvořících součást architektury.

¹⁴ 8 GEHL, Jan. Města pro lidi. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6. s.179 4
BERRE, Nina. Norway : artscape: přesahy výtvarných aspektů do veřejného prostoru a krajiny v Norsku jako inspirace pro Českou republiku. Praha: Galerie Jaroslava Fragnera & Architectura, 2016. ISBN 978-80-88161-00-4. S.198

Dále se sestavily umělecké posudkové komise a poradní orgány při svazových organizacích. Úkolem uměleckých komisí je podávat organizacím, při nichž jsou zřízeny, nebo pro které jsou činné, objektivní hodnocená ideové a umělecké úrovně předkládaných děl výtvarných umění, posuzovat přiměřenost honoráře za tato díla požadovaného a povahu díla pro účely zdanění. Umělecké komise podávají těmto organizacím též iniciativní návrhy a podněty.¹⁵

Tím začal proces navazování těsné spolupráce mezi výtvarnými umělci a architekty. Tehdejší vláda roku 1965 vydala Usnesení vlády Československé socialistické republiky o řešení otázek uplatnění výtvarného umění v investiční výstavbě, kterým vláda schválila Zásady pro spolupráci mezi investory, projektanty a výtvarnými umělci a pro zajištění účelného využívání finančních prostředků na výtvarná díla tvořící součást architektonického řešení staveb.

V dějinách uměleckého díla se tato událost bezpochyby zařadila mezi nejdůležitější mezníky. Produkce byla regulovaná státem, což pro umělce znamenalo velké omezení volnosti při vývěru tématu a současně vzrostla poptávka po vytváření uměleckých děl. Důvodem bylo povinné včleňování uměleckého objektu do každého investičního projektu. Rozpočty na novou výstavbu musely zahrnovat částky na výtvarná díla, pohybující se v úrovni mezi jedním a dvěma procenty celkových nákladů stavby. Nařízení se netýkalo pouze budov určených k bydlení, vykonávání služeb nebo pracovní účely, ale též projektů na stavbu sítí, dálnic a cest. Ovšem tento zákon stanovující povinnost vyčlenění procentuální část finančních prostředků na uměleckou produkci ve stavebních realizacích byl roku 1991 oficiálně zrušen.¹⁶

4.4 Umístění uměleckého díla

Jak už jsme se dozvěděli umělecká díla mají významné místo v našem životě, a to i v prostoru, ve kterém žijeme. Umělecká díla vytvářejí identitu města, přinášejí radost a inspiraci do každodenního života a mohou sloužit i jako turistická atrakce.

¹⁵ KAROUS, Pavel. *Vetřelci a volavky: atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968-1989)*. Řevnice: Arbor vitae, 2013. ISBN 978-80-7467-039-8. S.454

¹⁶ KAROUS, Pavel. *Vetřelci a volavky: atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968-1989)*. Řevnice: Arbor vitae, 2013. ISBN 978-80-7467-039-8. S.455

Při volbě umístění uměleckého díla ve veřejném prostoru je důležité zvážit několik faktorů. Jedním z nich je kontext prostoru, ve kterém bude umístěno. Umělecké dílo by mělo být umístěno tak, aby zapadlo do okolí a vytvořilo s ním harmonickou souhru. Dále je důležité zvážit, zda bude umělecké dílo sloužit funkcím daného prostoru. Například v parku může být umístěno dílo, které bude sloužit jako lavička nebo fontána.

Dalším faktorem, který je třeba zvážit, je bezpečnost uměleckého díla. Dílo by mělo být umístěno tak, aby neohrožovalo bezpečnost okolních lidí nebo nemělo negativní dopad na prostředí. Kromě bezpečnosti je důležité zvážit i trvanlivost uměleckého díla a jeho údržbu.

Při rozhodování o umístění uměleckého díla ve veřejném prostoru je důležité zapojit i veřejnost. Je vhodné získat názory a podněty od lidí, kteří daný prostor využívají. Veřejnost by měla mít možnost vyjádřit svůj názor na umístění uměleckého díla a být zapojena do celého procesu.

Hlavním a neopomenutelným faktorem je odpovídající i koncepční přípravu záměru, způsob výběru autora, jeho díla a zpracování projektové dokumentace pro získání potřebných povolení.

Dílo trvalé povahy může být na veřejné prostranství pořízeno různými způsoby, například:

- realizací díla konkrétním vybraným umělcem pro konkrétní místo na základě vypsání veřejné zakázky, např. architektonicko-výtvarné soutěže,
- zakoupením již existujícího díla pro konkrétní místo přímo od umělce, galerie nebo jiného subjektu,
- darováním konkrétního díla městu, a to přímo umělcem, galerií, nadací, soukromou či občanskou iniciativou,
- kolektivní realizací jako výsledek komunitního participativního site-specific projektu, workshopu,
- opětovným umístěním původního díla nebo ve výjimečných případech kopie díla.

Koncepční příprava

Příprava záměru

Žádoucím cílem celé přípravy je ucelený a platný koncept, který obsahuje všechny podstatné informace tak, aby jej bylo možné kvalitativně posoudit a dále rozvinout do zadávání projektů a veřejných zakázek.

Obsahem uceleného záměru by mělo být:

- koncept záměru a jeho umělecko-historické odůvodnění,
- předpokládané umístění
- základních informací o místě (vlastník pozemku apod.),
- seznam zainteresovaných aktérů a předběžný souhlas hlavních dotčených organizací a subjektů,
- návrh způsobu pořízení díla a výběru autora,
- orientační propočet,
- předběžný harmonogram projektu,
- stanovení garanta projektu apod.

Příprava zakázky

Cílem přípravy zakázky by mělo být kvalitní nastavení projektu a upřesnění všech jeho záměrů do podoby zadání. Základem je včasné stanovení nákladů, harmonogramu celého projektu a osob zodpovídajících za dokončení stanovených cílů. Žádoucí je si rozdělit odpovídající časové úseky pro jednotlivé činnosti a tím docílit lepší koordinaci.

Z pozice zadavatele je potřebné připravit kvalitní formulaci požadavků na charakter uměleckého díla v kontextu předmětné lokality a jejího prostorového potenciálu. Shromáždit potřebné formální podklady a zajistit, aby lokální správci a příslušné úřady určili limity záměru, včetně posouzení limitů ochrany prostředí nebo ochranných pásem infrastruktury v daném místě.

Dodržení kvalitní přípravy zakázky může pomoci k jejímu hladkému provedení a dostatečně kvalitně, rovněž může předejít pozdějšímu odmítnutí díla.

Veřejná zakázka

Veřejná zakázka je z právního hlediska jednostranné jednání, při kterém vyhlášovatel soutěže hledá dodavatele pro realizaci určitého projektu, jenž zahrnuje, aby provedl nějaké dílo nebo udělal jiný úkon, případně aby došlo k

uzavření nějaké jiné smlouvy. Při výběru dodavatele jsou klíčové kritéria, jako je cena, kvalita a reference.

Veřejná zakázka musí být v souladu s platnou legislativou a musí být transparentní. To znamená, že všechny informace o procesu veřejné zakázky musí být veřejně dostupné. To zajišťuje, že všichni zájemci mají rovné šance na účast v procesu, že je výsledek spravedlivý a nikdo není diskriminován. Tento celý proces upravuje Nový Občanský zákoník – Veřejná soutěž o nejvhodnější nabídku, předpis č. 89/2012 Sb.¹⁷

Veřejná zakázka může být využita pro různé projekty, jako je výstavba nových parků, renovace stávajících veřejných prostranství, instalace veřejného osvětlení nebo výběru díla a autora pro umění ve veřejném prostoru.

Jedná se o nejčastěji užívanou metodu při výběru díla do veřejného prostoru, a to z následujících důvodů:

- Jedná se všeobecně přijatelným transparentním způsobem výběru zpracovatele veřejné zakázky, který vyloučí možné spekulace o zaujatosti a klientelismu
- Možnost přímého řešení s okolním prostranstvím, které se bude realizovat společně s dílem, díky čemuž se dílo nemusí složitě osazovat dodatečně, naopak je integrovaná do prostředí
- Zadavatel získá najednou množství konkrétních uměleckých návrhů navržených specificky pro dané místo, ze kterých může vybírat na základě mnoha kritérií ten nejlepší a nejvhodnější.
- Předpoklad, že práce kvalifikované odborné poroty během soutěže zaručí kvalitu výsledku. Činnost porotců je zákonem podrobně upravena tak, aby rozhodování bylo transparentní, nepodjaté a nestranné, avšak aby současně poskytovala vyhlášovateli nejvyšší možný odborný servis.
- Do přípravy zadání a procesu soutěže lze zapojit všechny klíčové aktéry, čímž se omezí nebo zcela vyloučí pozdější rozpory a komplikace při realizaci.
- Systémové a transparentní procesy pořízení díla vytváří zdravé konkurenční prostředí.
- Veřejná soutěž je příležitostí k uplatnění pro ještě neobjevenou místní výtvarnou obec, absolventy uměleckých škol bez jistých veřejných i soukromých zakázek¹⁸

¹⁷ Nový Občanský zákoník -Veřejná soutěž o nejvhodnější nabídku, předpis č. 89/2012 Sb.

¹⁸ MELKOVÁ, Pavla a kol.: UMĚLECKÁ DÍLA na veřejných prostranstvích hlavního města Prahy: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2014. ISBN 978-80-87931-82-0

Celý průběh výběrového řízení je v zákoně definován jen okrajově, jak již bylo zmíněno. Prakticky je z hlediska celkového úspěchu soutěže je důležité nastavení podmínek soutěže tak, aby primárně podporovaly a umožnily vznik umělecké kvality, byly spravedlivé a motivující. Zásadní je proto připravit kvalitní zadání a nastavit podmínky s preferencí umělecké kvality díla bez omezení tvůrčího potenciálu a originálního autorského vkladu umělce, proto je žádoucí, aby soutěži vždy předcházela odborná koncepční příprava zadání, což značně ulehčí tento proces.

Dále je důležité zajistit optimální odměny a dostatek času na kvalitní zpracování soutěžního návrhu.

O výsledku celé soutěže rozhoduje předem vybraná porota, která vybírá z doručených návrhů, které splnili předem dané podmínky. Je stanovena vyhlášovatelem soutěže vždy individuálně pro danou konkrétní soutěž. Složení poroty by mělo splňovat Soutěžní řád České komory architektů, proto by se měla skládat ze závislé a nezávislé části. Odborníci do závislé části mohou být dle kontextu soutěže měli být vybíráni ze zástupců odborných institucí, popřípadě autor architektonického řešení dotčeného veřejného prostranství. Zatímco nezávislou část poroty by měli reprezentovat nezávislí odborníci. Minimálně jedním z nich by měl být architekt a jedním odborník na současnou uměleckou scénu. Zadavatel může nad rámec členů poroty přizvat k diskusi nad návrhy také externího odborníka bez hlasovacího práva.¹⁹

Pořízení hotového díla pro konkrétní místo

Zakoupení existujícího díla za účelem trvalého vystavení na veřejném prostranství nebo zakoupení licence na výrobu díla dle hotového návrhu je jedním z výjimečných způsobů, jak může město pořídit permanentní dílo. Tento krok má za cíl zvýšit rozmanitost umění na veřejných prostranstvích a doplnit chybějící typ umění do již vybudovaného sbírkového souboru. Taktéž má sloužit koncepčnímu a systematickému mapování současné české a mezinárodní monumentální a vizuální umělecké tvorby.

¹⁹ Vnitřní řády ČKA - Česká komora architektů. Česká komora architektů [online]. Copyright © 2023 [cit. 25.02.2023]. Dostupné z: <https://www.cka.cz/sluzby/legislativa/pravni-predpisy/vnitri-rady-cka>

Nákup uměleckého díla pro umístění na veřejném prostranství je vždy velkým rozhodnutím, a proto je nutné, aby byl dostatečně odůvodněný a odsouhlasený odbornou komisí či kulturní radou. Součástí přípravy nákupu je vždy koncepční příprava a rozvaha nad tím, kde a jak bude dílo trvale umístěno. Je rovněž klíčové pořídit kvalitní architektonickou studii zakomponování objektu do prostoru jako podklad pro navazující projektovou dokumentaci pro stavební povolení s transparentním postupem.

Zakoupení již existujícího díla má několik výhod, například umožňuje městům získat umělecké dílo, které už si našlo své místo v uměleckém světě, a tedy je již ověřené a má svou hodnotu. Na druhé straně zakoupení licence na výrobu díla dle hotového návrhu umožňuje městům získat dílo, které je přizpůsobené a vytvořené speciálně pro konkrétní veřejné prostranství.

Každopádně, bez ohledu na to, jaký způsob zvolí město, je důležité, aby bylo rozhodnutí o nákupu uměleckého díla dostatečně promyšlené a konzultovalo se s odborníky, kteří mohou poskytnout potřebné znalosti a zkušenosti.²⁰

4.5 Vlastnictví uměleckého díla

Dílo výtvarné (malířské, grafické a sochařské), dílo užitého umění, dílo audiovizuální, dílo architektonické včetně díla urbanistického, tj. umělecké dílo, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora, je předmětem autorského práva a je chráněno dle autorského zákona.²¹

Výlučným nositelem autorských práv je vždy autor, kterým může být pouze fyzická osoba, která dílo vytvořila. Autor svá práva nepřevádí na další osoby, ale poskytuje oprávnění s jeho dílem nakládat, tj. právo dílo užívat formou licenční smlouvy.

Autorské právo zahrnuje práva dvojí: práva osobnostní a práva majetková. Mezi osobnostní práva autora řadíme důležité právo osobovat si autorství, to znamená právo být uváděn jako autor díla a zvolit si, jakým způsobem či zda vůbec chce být jako autor uváděn. Autorovo jméno tak nesmí být zveřejněno, pokud si to nepřeje. Dalšími osobnostními právy je právo rozhodnout se o zveřejnění svého díla a právo na nedotknutelnost díla. Nedotknutelností rozumíme právo autora udělit svolení k jakékoliv změně nebo jinému zásahu do jeho díla, právo na autorský dohled

²⁰ MELKOVÁ, Pavla a kol.: UMĚLECKÁ DÍLA na veřejných prostranstvích hlavního města Prahy: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2014. ISBN 978-80-87931-82-0

²¹ Zákon 121/2000 Sb., autorský zákon

a zákaz užívat dílo způsobem snižujícím jeho hodnotu. Osobnostních práv se autor nemůže vzdát, jsou vázána na jeho osobu a jeho smrtí také zanikají. Avšak je důležité upozornit, že i po smrti autora vzniká tzv. postmortální ochrana, kdy není možné, aby si autorství osoboval někdo jiný nebo aby dílo bylo užíváno způsobem snižujícím jeho hodnotu. Kromě osobnostních práv je autor rovněž nositelem práv majetkových, to znamená, že má právo dílo užít a právo dílo nechat užít další osoby poskytnutím licence.²²

Autorské právo a vlastnictví věci jsou ovšem dvě zcela odlišné věci. Město nabývá autorské dílo do vlastnictví zpravidla na základě smlouvy o dílo, kupní či darovací smlouvy v závislosti na způsobu jeho pořízení. Vlastník uměleckého díla automaticky s jeho pořízením nenabývá autorská práva k dílu.

Tudíž nejvhodnějším způsobem získání uměleckého díla pro umístění ve veřejném prostoru je jeho vytvoření na zakázku nebo formou veřejné soutěže. V případě, že licenční smlouvu objednatel se zhotovitelem neuzavrou, platí zákonná domněnka, že objednateli náleží licence v rozsahu účelu vyplývajícím ze smlouvy o dílo (dle § 61 autorského zákona).²³

4.6 Likvidace uměleckých děl

Odstraňování uměleckých děl z veřejného prostoru se týká ve velké míře umění z dob druhé poloviny 20. století, které si mnozí spojují s pomníky komunistických představitelů a objektů jako jsou Gottwald, Lenin, pionýři, srpy a kladiva. První vlna „likvidace“ těchto pomníků byla nepochybně motivována ideologickými důvody a proběhla hned po listopadu 1989. Nicméně, další monumentální díla, která původně vznikla jako součásti architektonických projektů veřejných budov, postupně mizí během tří polistopadových dekád. Nyní už ne tak proklamativně, spíše potichu, bez většího zájmu ze strany veřejnosti i odborných institucí. S odstupem času ještě stále může odstraňovaná díla provázet pachů umění vzniklého v době státního socialismu.

Nicméně, tyto umělecké práce a další politicky nezbarvená díla zanikají většinou z mnohem prozaičtějších důvodů. Nedostává se financí na jejich údržbu či restaurování, trpí útoky sprejerů a vandalů, usazuje se na nich nečistota či rez,

²² Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník

²³ Zákon 121/2000 Sb., autorský zákon

skrývají se pod zateplením, ustupují renovacím nebo zanikají při demolicích dožívajících budov.

Je důležité si uvědomit, že tato odstraňování uměleckých děl mají význam nejen pro zachování kulturního dědictví, ale i pro paměť a historii celého národa. Z toho důvodu by měly být důkladně promyšleny a řešeny s ohledem na všechny relevantní faktory, a i veřejnost by tak měla mít prostor k vyjádření.²⁴

²⁴ ŘÍHOVÁ, Vlastislava. Umělecké dědictví poválečné rekonstrukce v česko-nizozemské paralele. e-Monumentica. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017, 1, str. 88-91. ISSN 1805-1944

4.7 Podpora umění

4.7.1 Procento na umění

V této kapitole se je rozebráno kontroverzní téma Procento na umění, které se v posledních letech stalo předmětem diskuse v mnoha zemích, a to i v České republice. Jedná se o požadavek, aby určité procento veřejných financí bylo věnováno na podporu umění a kultury. V mnoha zahraničních zemích a městech již existují právní předpisy, který stanovují, že cca 1 % z rozpočtu na novostavbu a rekonstrukci budovy či prostranství s přístupem veřejnosti musí být použito pro umění ve veřejném prostoru.

4.7.1.1 Česká republika

Ministerstvo kultury Lubomíra Zaorálka (ČSSD) roku 2020 připravilo novelu zákona, jejímž cílem je do českého právního řádu znovu ukotvit institut takzvaného procenta na umění. Zadavatelům veřejných zakázek na stavební práce by vznikla nová povinnost – investovat alespoň jedno procento ceny stavby na zhotovení uměleckého díla. S modelem počítaly platné strategické dokumenty – Státní kulturní politika na léta 2015-2020 a Koncepce podpory umění v České republice na léta 2015-2020.

Zákon měl výrazně přispět ke zlepšení podoby sdíleného prostoru, tak ke kultivaci veřejné debaty. Zjednodušit pořizování vizuálního umění a díky tomu se umění mělo stát přirozenou součástí veřejného prostoru. Zákon byl chápán jako iniciační moment, který by měl být následován zájmem měst a obcí pořizovat umění do veřejného prostoru i v situacích, kdy nákup nebude součástí zákonné povinnosti.

Minulé aktivity Ministerstva kultury směřovaly ke snaze projednat schválení Procenta na umění v rámci Zákona č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 227/2009 Sb. Cílem navrhované normy bylo, aby každý zadavatel nadlimitní veřejné zakázky na stavební práce musel v souvislosti s jejím zadáním zajistit i zhotovení výtvarného díla nebo díla užitého umění. Na zhotovení díla vynaloží zadavatel částku ve výši alespoň jednoho procenta z předpokládané hodnoty veřejné zakázky. Tuto částku lze rozdělit i na zhotovení více děl. Povinnost objednat zhotovení díla vzniká zadavateli, jestliže zadává veřejnou zakázku:

- a) ke stavbě dopravní infrastruktury, technické infrastruktury a občanského vybavení
- b) k úpravě veřejného prostranství ve vlastnictví České republiky nebo územního samosprávného celku.²⁵

Novela zákona se setkala s velkým odporem a neprošla. Jedním z hlavních faktorů, proč se česká vláda brání této novele může být její podobnost s praxí, která byla běžná v době komunistického režimu, kdy budování veřejných staveb provázela instalace rozmanitých ideologických novotvarů.

V této době se umělecké práci se přikládala větší váha, jestli jsme díky tomu získali kvalitní umělecká díla už je otázkou diskuze. Již koncem roku 1961 byla Ministerstvem školství a kultury vydána Vyhláška ministerstva školství a kultury o nákupu, zadávání a prodeji děl výtvarných umění a o některých jiných opatřeních v oboru výtvarných umění č. 149/1961, která upravovala mimo jiné i pravidla pro investice do nákupu výtvarných děl tvořících součást architektury. Dále se sestavily umělecké posudkové komise a poradní orgány při svazových organizacích. Úkolem uměleckých komisí je podávat organizacím, při nichž jsou zřízeny, nebo pro které jsou činné, objektivní hodnocená ideové a umělecké úrovně předkládaných děl výtvarných umění, posuzovat přiměřenost honoráře za tato díla požadovaného a povahu díla pro účely zdanění. Umělecké komise podávají těmto organizacím též iniciativní návrhy a podněty.

Tím začal proces navazování těsné spolupráce mezi výtvarnými umělci a architekty. Tehdejší vláda roku 1965 vydala Usnesení vlády Československé socialistické republiky o řešení otázek uplatnění výtvarného umění v investiční výstavbě, kterým vláda schválila Zásady pro spolupráci mezi investory, projektanty a výtvarnými umělci a pro zajištění účelného využívání finančních prostředků na výtvarná díla tvořící součást architektonického řešení staveb.²⁶

Po sametové revoluci toto „jedno procento na umění“ se zákoně zrušilo a rozhodující politická síla blokovala všechny pokusy vrátit je zpátky, což se ukázalo

²⁵ Procenta na umění - Skutek. Spolek Skutek [online]. [cit. 25.02.2023]. Dostupné z: <https://spolekstek.cz/project/procenta-na-umeni/0>

²⁶ KAROUS, Pavel. Větřelci a volavky: atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968-1989). Řevnice: Arbor vitae, 2013. ISBN 978- 80-7467-039-8. S.454

i při prosazování výše zmíněné novely, která byla inspirována spíše západním politickým řešením této problematiky.

4.7.1.2 *Chicago*

Jednou z inspirací, která byla zmíněna při prosazování novely, bylo město Chicago. Výtvarná kulturní politika Chicaga se velmi podobá systému, jaký je v západní Evropě, jen je omezena na prostor města. Úřad města Chicaga byl mezi prvními ve Spojených státech, který prosadil stavební vyhlášku Percent for art ve snaze dohonit evropský trend. Chicagské nařízení od roku 1978 ukládá věnovat z výstavby či rekonstrukce veřejných budov a veřejných prostranství s rozpočtem nad pět set tisíc dolarů 1,33 procenta ceny na originální umělecká díla či výtvarné projekty.

Úřady tedy v rámci své urbanistické vize regulují stavební aktivity nejen hygienickými, dopravními, sociálními a dalšími omezeními, ale taktéž estetickými. Ani v americkém konzervativním diskursu by žádného kritika nenapadlo posuzovat tuto pravomoc jako levicovou úchytku či nepřiměřený vládní zásah do komerční sféry. Naopak se jím město pyšní a realizace využívá ke své propagaci a komerčnímu využití, nejen pro turismus.

Na tyto umělecké projekty jsou vypisovány regulérní veřejné soutěže, stejně jako na architekturu samotnou. Vítězné umělecké projekty vybírá odborná komise složená z architekta realizované budovy, budoucího uživatele budovy a tří volených profesionálů v oblasti vizuální kultury a ačkoli s úřady spolupracují, nepodléhají přímé vůli politiků, úředníků či samotné stavební firmy. Systém minimalizuje korupci tím, že profesionální členové výběrové komise jsou voleni výtvarnou obcí, a ne jmenováni městským úřadem.

Díky této kulturní politice zdědilo město monumentální díla, jejichž autory jsou Pablo Picasso, Marc Chagall, Alexander Calder, Jean Dubuffet, Joan Miró, Sol LeWitt, Henry Moore, Isamu Noguchi, Richard Serra, Frank Stella, Louise Bourgeois, Anish Kapoor a mnoho dalších.²⁷

²⁷ Procento na umění (díl první) | Vetřelci a volavky. o projektu | Vetřelci a volavky [online]. [cit. 21.03.2023] Dostupné z: <https://www.vetrelciavolavky.cz/texty/procento-na-umeni-dil-prvni>

4.7.1.3 Slovensko

Další příklad obdoby procenta na umění najdeme ku příkladu na Slovensku, kde koncem května roku 2015 schválila tehdejší vláda premiéra Roberta Fica novelu stavebního zákona. Novostavby i obnovené existující stavby musí povinně obsahovat i umělecká díla, která zaplatí investor, ovšem pouze u projektů stavěných z veřejných peněz. Pokud například kraj bude stavět nemocnici, školu či divadlo bude muset vypsat veřejnou soutěž na umělecké dílo, kdy vítěze vybere odborná komise, jedná se tak o dost podobný princip jako v ostatních státech, kde již toto opatření funguje. Soukromým investorům zákon nic podobného nenařizuje, opatření se také netýká takzvaných liniových staveb, jako jsou silnice, letiště či plynovody. Česká republika tím tak zůstala mezi sousedními státy jediná, která tento zákon nebo jeho obdobu neschválila.

4.7.2 Umění pro město

Program Umění pro město je forma systematické podpory současného umění ve veřejném prostoru ze strany hlavního města Prahy. Program si klade za cíl finančně podporovat pořizování uměleckých děl na veřejná prostranství prostřednictvím městských organizací a investorů.

Cílem projektu je kvalitní, inovativní umění ve veřejném prostoru Prahy, a to s ohledem na prostředí ve kterém vznikne. Nabídnout veřejnosti aktuální konfrontace mezi historickými uměleckými památkami a současným výtvarným a vizuálním uměním. Nově vznikající umělecké zásahy by měli vznikat po celé ploše města, aktivizovat a socializovat zanedbaná prostranství a nesoustředit se pouze na centrum. V roce 2020 se navíc podařilo program i rozšířit a využít jej k pořádání krátkodobých instalací a uměleckých intervencí. Rovněž si klade za cíl posílit budování odborného veřejného dialogu mezi umělci, architekty, designéry, teoretiky umění, historiky a širokou veřejností. Celý projekt je ale určený primárně pro vznik nových současných uměleckých děl, jeho prostřednictvím tak nelze opravovat či restaurovat starší umělecká díla.

Projekt Umění pro město spolupracuje hlavně s Galerií hlavního města Prahy, která je odborným garantem programu a kurátorem současného umění ve veřejném prostoru v Praze. Déle projekt aktivně spolupracuje se samosprávami všech městských částí Prahy a velkými městskými organizacemi (OŽP MHMP, IPR, DPP, Výstaviště Praha, ...).

Pro dohled nad výběrovou částí projektu Rada hlavního města Prahy jmenovala v lednu 2019 odbornou komisi pro umění ve veřejném prostoru. Do komise byli nominováni odborníci, kteří dohlížejí na transparentnost procesu a kvalitu výběru nových uměleckých děl do veřejného prostoru a doporučují Radě hl. m. Prahy uvolnit finanční prostředky schváleným projektům. Prostřednictvím této komise tak lze žádat o konzultaci záměru, finanční prostředky na soutěž o návrh na výtvarné dílo nebo finanční prostředky na realizaci výtvarného díla.

Finanční rezerva na realizaci trvalých uměleckých děl ve veřejném prostoru je vytvořená z rozpočtu hlavního města Prahy a správcem rezervy byl ustanoven Odbor kultury a cestovního ruchu Magistrátu hl. m. Prahy. Tudíž umělecké dílo, které vzniklo za pomoci tohoto programu, musí zůstat ve vlastnictví hlavního města Prahy. Finanční prostředky na realizaci trvalého uměleckého díla ve veřejném prostoru může tedy získat pouze městský investor, městská instituce či městský úřad. Další financovanou položkou z projektu je vznik databáze soupisu veřejné plastiky na území hlavního města Prahy.

Relativně nové rozšíření projektu, uskutečněné roku 2020, bylo jeho využití k pořádání krátkodobých instalací a uměleckých intervencí prostřednictvím Galerie hlavního města Prahy, která je odborným garantem programu a kurátorem současného umění ve veřejném prostoru v Praze.

Mezi doposud realizovanými projekty najdeme například Poctu Geometrii akad. sochaře Stanislava Kolíbala, realizovanou v trojském areálu Matematicko-fyzikální fakulty UK nebo Volnočasový areál Řeporyje, který je určen všem věkovým kategoriím, a ne jenom obyvatelům této městské části, jeho součástí jsou sochy Čestmíra Sušky a Lukáše Raise.²⁸

4.8 Sochařství

Vzhledem k uchopení praktické části bakalářské práce je vhodné věnovat jednu část přímo tématu sochařství, konkrétně plastickému a jeho výskytu ve veřejném prostoru.

²⁸ Umění pro město / Financování programu UMĚNÍ PRO MĚSTO. Umění pro město / Galerie hlavního města Prahy [online]. Copyright © 2020 Umění pro město. [cit. 25.03.2023]. Dostupné z: <https://umenipromesto.eu/stranky/3-financovani-programu-umeni-pro-mesto>

Pojem sochařství si historicky prošel značným vývojem, vliv na něj měla samotná technika práce, postup ztvárnění, původní zobrazení skutečnosti a uměleckých představ trojrozměrným objektem, přes prostorový plastický náznak v podobě reliéfu až po využití světla a stínu, které vytváří pomyslné vizuální vjemy.

Mezi druhy sochařství, které se hojně využívá ve veřejném prostoru patří sochařství a plastické sochařství. Hlavní rozdíl mezi těmito technikami je v jejich tvorbě, zatímco u sochařství se hmota odebírá, plastika je tvořena jejím přidáváním. Kombinaci těchto dvou technik můžeme ve veřejném prostoru vidat jako instalace, což je způsob umělecké tvorby, který využívá různé sochařské materiály a jiná media k vytváření a přetváření prostoru.

4.8.1 Lukáš Rais

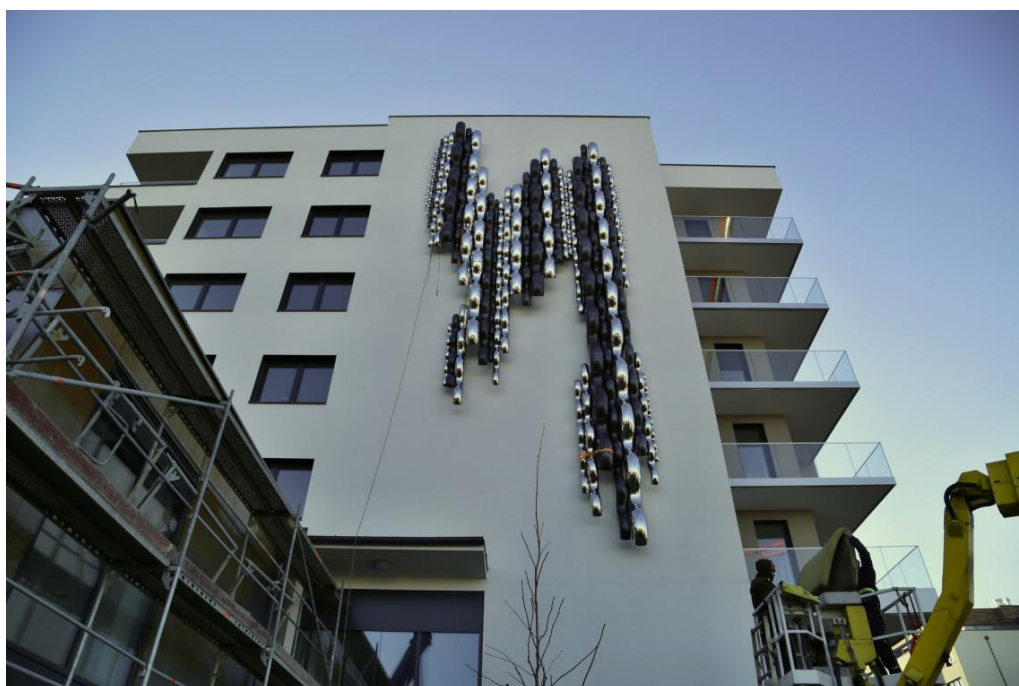
Lukáš Rais je český umělec, jenž se narodil roku 1975 v Sokolově. Vystudoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze, ateliér sochařství, a to pod vedením prof. doc. Jiřího Beránka, prof. Kurta Gebauera a Krištofa Kintery. V roce 2006 získal cenu rektora UMPRUM a cenu ateliéru sochařství, tu poté získal i v roce 2007 a 2009.

Tvorba sochaře Lukáše Raise spočívá na třech pilířích, jimiž jsou sochy a plastiky, design a divadlo. Ve své tvorbě se Lukáš Rais věnuje především přetváření již vytvořených, převážně normovaných, subjektů v nové formy a významy tak, aby nebylo pro běžného diváka objekty obtížné definovat, popsat, prožít a nakonec zjistit, že nic není tak, jak by se na první pohled mohlo zdát. Jednoznačným favoritem mezi používanými materiály jsou kovové trubky a jejich průmyslové produkty. Autor je přesvědčen, že tento materiál je obdařen dokonalými možnostmi modelace a sám si říká o svoje přetváření, čímž umožňuje vyjádření autorových vlastních prožitků, životních situací a banalit, které nabývají nečekaných souvislostí až poté, co jsou zformovány do sochařských objektů. Za nedílnou a velmi důležitou součást tvorby považuje autor sám proces výroby, který s sebou přináší mnohé technické problémy a vyžaduje spolupráci celého kolektivu spolupracovníků, kteří ačkoliv sami nejsou profesně umělci, ale špičkoví odborníci svých (většinou technických) oborů, vnášejí do procesu své vlastní výtvarné cítění, aniž si to

uvědomují. Tento sociální aspekt vytváření soch je nesmírně přínosný, jak pro autora samotného, tak i pro nezúčastněného diváka.²⁹

4.8.1.1 *Plastika Barrandov*

Čelní části domu „I“ na vznikajícím náměstí Olgy Scheinpflugové, jež se nachází na Pražském Barrandově, zdobí ojedinělá kovová plastika sochaře Lukáše Raise. Dílo o rozměrech 6,5 x 16,5 metru je svého druhu jedno z největších v Praze. Podobná realizace nevznikla ve veřejném prostoru hlavního města několik desetiletí. Monumentální reliéf na domě „I“ je pouze částí autorovy širší výtvarné koncepce, kterou vypracoval pro celé náměstí. Doplní ho ještě dva netradiční vodní prvky umístěné uprostřed náměstí. Tyto fontány budou osazeny až v poslední fázi výstavby, předběžně v létě 2022.³⁰

Obrázek 2 Kovová plastika sochaře Lukáše Raise

²⁹ Životopis | Lukáš Rais. Lukáš Rais | Portfolio [online]. [cit. 2023-03-24] Dostupné z: <http://www.lukasrais.com/curriculum/>

³⁰ Barrandov má novou reliéfní plastiku, jednu z největších v Praze. [online]. Copyright © 2020 FINEP CZ a.s. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.finep.cz/cs/barrandov-plastika-relief-rais>

Praktická část

5 Vliv uměleckého díla na obyvatele

Cílem průzkumu je zjištění, jak a zda vůbec umělecké dílo přispívá úrovni života obyvatel dané lokality. Jakým způsobem a v jaké míře se zapíše do povědomí obyvatel a zda moderní přístup firmy FINEP propagování a podpory uměleckých děl a snaha modernizovat sousedství má pozitivní vliv.

Pro svůj průzkum jsem si zvolila metodu mentálních map spojenou s krátkým rozhovorem vedeném pomocí připravených otázek. Sběr dat probíhal následovně. Vždy byli osloveni nanejvýš dva respondenti, mapu však vyplňovali samostatně. Respondentovi byl nejprve rozdán papír s obrysem dané lokality, poté mu byl vysvětlen princip tvorby mentálních map a byly zodpovězeny doplňující dotazy, které se ovšem netýkaly obsahové stránky, pouze způsobu znázorňování. K zaznamenání své mentální mapy nebyl časově. Poté mu bylo položeno 6 otázek, které se dotýkaly přímo uměleckého díla umístěného v kaskádách Barrandov.

Tímto postupem byly získány mapy a rozhovory od 64 osob. Z čehož použitelné byly odpovědi jen 61 respondentů. Získané mentální mapy se nejprve musely rozdělit na dvě skupiny – ženy a muži. Poté se mapy dále rozdělily dle místa bydliště a věku. Průzkumu se zúčastnilo 29 mužů a 32 žen, z čehož věk respondentů v tomto průzkumu byl velmi nevyrovnaný, proto by jeho vyhodnocování nemělo vypovídající hodnotu a nebyl tak využit.

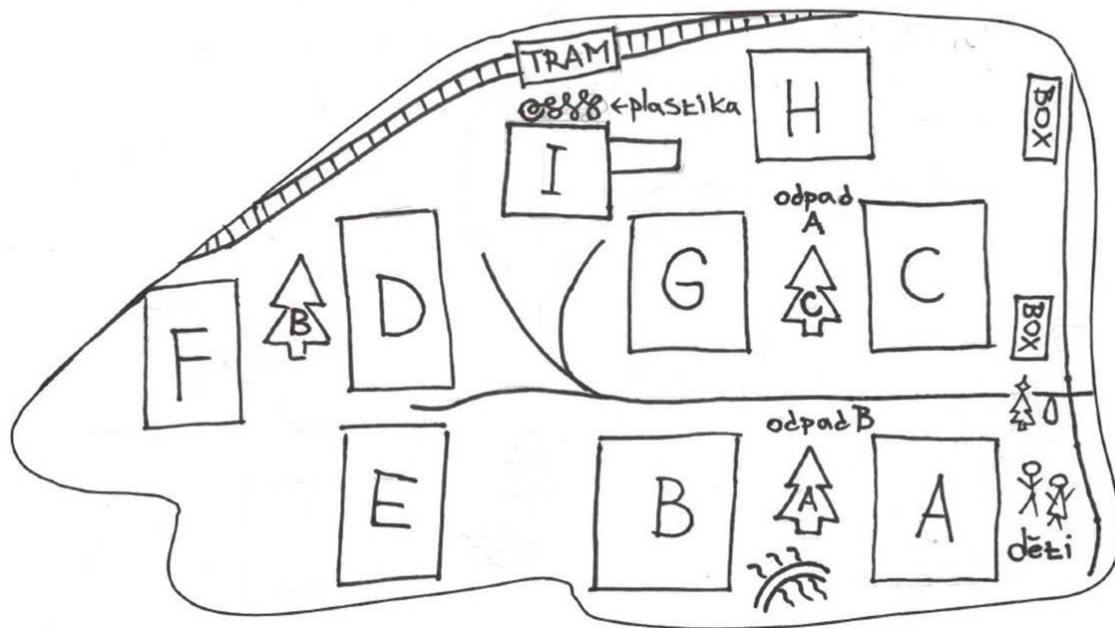
6 Mentální mapa

Mentální mapa v urbanismu je koncept, který se zaměřuje na to, jak jednotlivci vnímají a chápou města a jejich prostředí. Tento koncept může být užitečný pro urbanisty a plánovače, kteří chtějí lépe porozumět potřebám a perspektivám lidí, kteří v městech žijí. V tomto výzkumu jsem mentální mapy použila jako pomocný identifikátor pro vnímání okolí občany dané lokality a jejich preference ve veřejném prostoru s hlavním zaměřením na umělecké dílo Lukáše Raise.

Zde máme na obrázcích pohled na objekt, jehož se výzkum týká a dále je zde vyobrazena mentální mapa, která je kombinací všech objektů, které respondenti v průběhu výzkumu zaznamenali. Tyto obrázky slouží k lepší orientaci a lepšímu pochopení následujícího průzkumu.

Obrázek 3 Letecký pohled

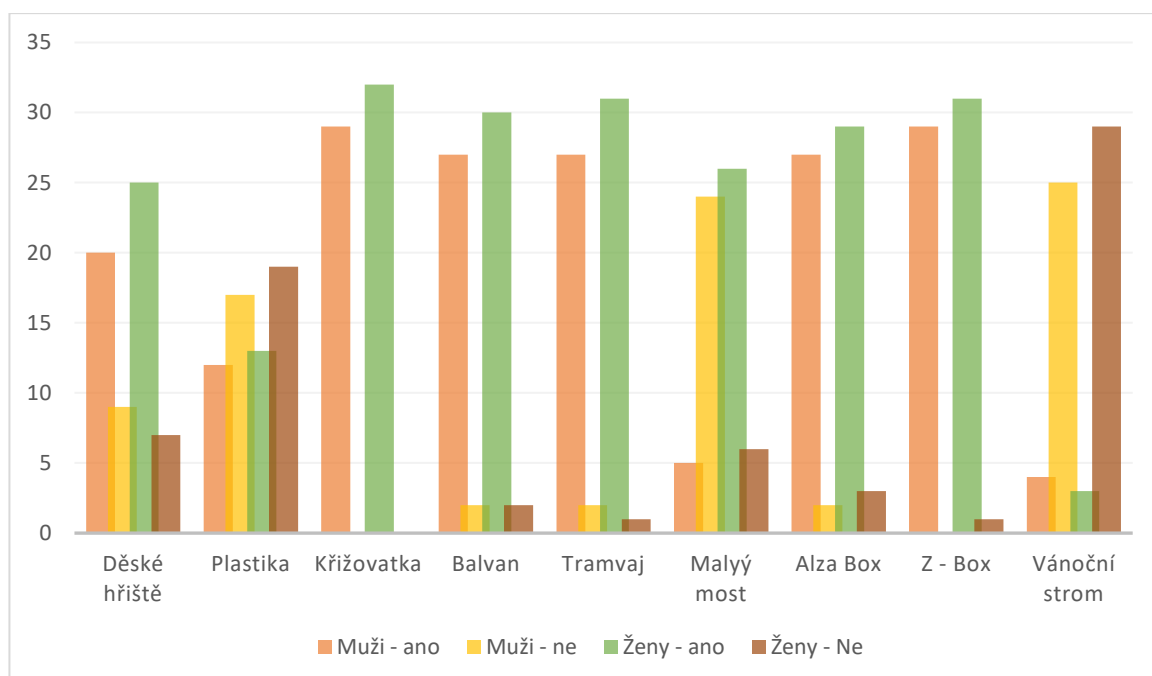

Obrázek 4 Mentální map

7 Vyhodnocení

K vyhodnocování map jsem zvolila způsob, při kterém vypsal všechny znázorněné objekty na mapách respondentů, dále jsem je rozdělila dle jejich pohlaví a vše podle četnosti zaznamenala do následujících grafů. Z tohoto způsobu lze zjistit, jaké objekty lidé a jsou čteně zaznamenali a lze tak předpokládat, že jsou pro ně sousedství podstatné nebo snadno zapamatovatelné.

K zaznamenání jsem zvolila nakonec grafy tři. První znázorňuje četnost všech zaznamenaných objektů, další se zaměřuje přímo na veřejné služby a parky a poslední ukazuje pouze výsledek týkající se plastiky. Při vyhodnocování map se všeobecně ukázalo, že u zaznamenávání objektů, kterých je v lokalitě více, respondenti zaznamenávali vždy jen ten, který je blíže jejich bydlišti.

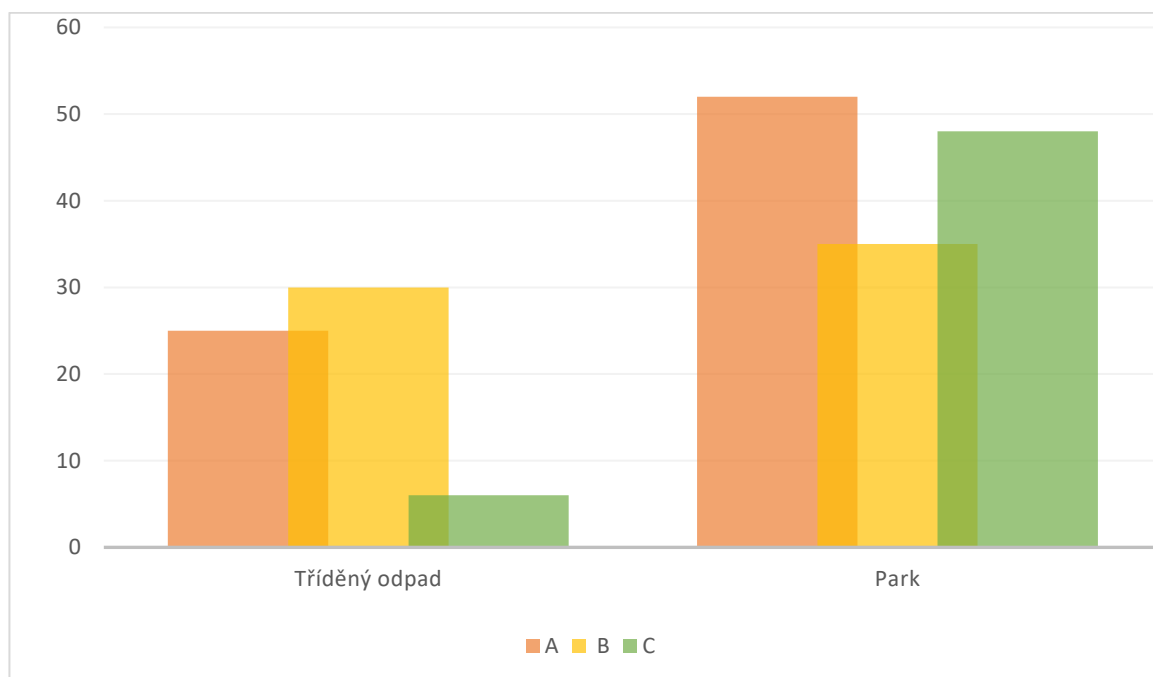

Graf 1 Zaznamenané objekty

Z tohoto grafu lze vyčíst, že nejvíce zaznamenávanými objekty byla křižovatka, tramvaj a boxy, sloužící doručovacím firmám. U těchto objektů lze tento výsledek očekávat, značná část z nich slouží veřejnosti a jsou hlavními orientačními body celého sousedství. Dalším velmi hojně zaznamenaným objektem bylo dětské hřiště, zaznamenala jej více jak polovina respondentů, z čehož větší část byli ženy, ovšem rozdíl nebyl nějak zvlášť markantní. Hřiště je schováno lehce za hlavní ulicí, tudíž pro spoustu lidí, kteří nepoužívají městskou autobusovou dopravu, je snadno

přehlednutelné, ale i tak jsou lidé o jeho existenci dle výsledků dobře informováni. Jedním z důvodů může být i jeho přínos jak rekreačním, tak společenským aktivitám občanů.

Mezi nejméně zaznamenávaný objekt patří malý most, který je ovšem součástí parku, což by mohlo vysvětlovat jeho opomenutí respondenty, jelikož většina respondentů samotný park zaznamenala. A nejméně značený byl vánoční strom, který se každoročně umisťuje do prostoru mezi dětské hřiště a křižovatkou. Zaznamenalo jej pouze pár respondentů, příčinou může být jeho vystavení je jen dočasnou každoroční záležitostí.

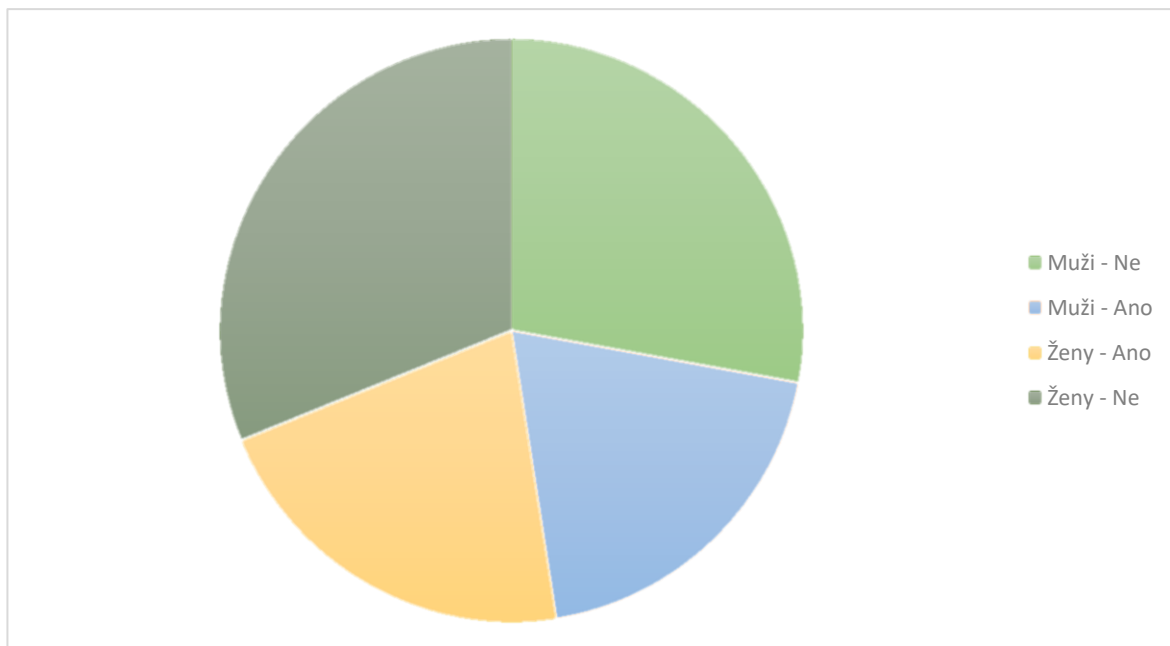

Graf 2 Veřejné služby a parky

Na tomto grafu jsou znázorněny veřejné služby a parky, ve vymezeném prostoru se vyskytují vícekrát a díky mapám lze zjistit které z jejich umístění je nejvyužívanější. První sloupce znázorňují tříděný odpad, ten se v této lokalitě nachází hned dvakrát. Na grafu jde vidět, že nejvíce byl zaznamenán odpad B, jež se nachází přímo na hlavní ulici, proto jej zaznamenalo nejvíce lidí, převážně lidé z budov A, B, D, E, F, kteří jej mají nejblíže. Tříděný odpad A se nachází za budovami B, G, ostatní obyvatelé se k němu stěží dostanou, proto lze předpokládat, že to bude jeden z hlavních důvod proč jej nezaznamenali. Odpad B zaznamenali pouze lidi z budov G, B, lze ovšem předpokládat, že až budovy I a H

budou obydleny, bude více využívány. Sloupec C slouží pro zaznamenání respondentů, kteří zaznamenali odpady oba, ti byli převážně z budov B, G.

Druhé sloupce znázorňují zaznamenané parky. Nejvíce zaznamenávané byli parky A, C jež se oba nachází na hlavní ulici, tudíž v nich tráví čas větší část obyvatel. V parku A se nachází již výše zmíněný malý most, což by mohlo být příčinou, proč byl zaznamenávaný více než park C, jelikož parky se nachází skoro naproti sobě. Park B byl znamenáván z velké části jen respondenty, kteří obývají budovy E, D, F, jelikož se nachází přímo mezi nimi a je mimo hlavní ulici, z které park nelze ani vidět.

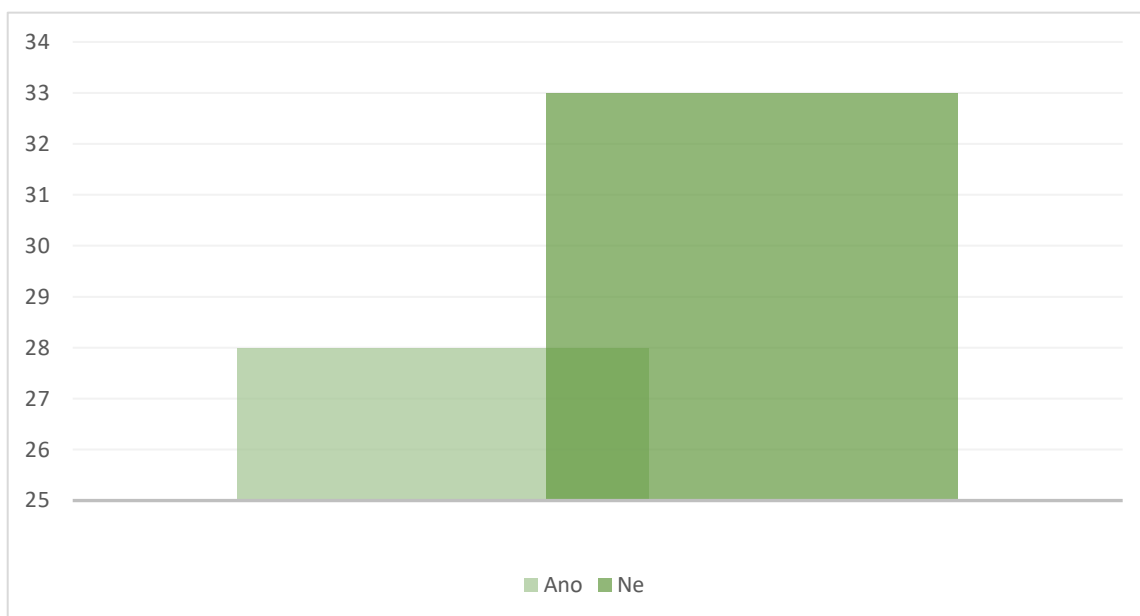

Graf 3 Četnost zaznamenání Plastiky

Tento graf se týká přímo plastiky Lukáše Raise, která je mým hlavním zájmem, jelikož je to zatím jediné umělecké dílo v sousedství. Z průzkumu vzešlo, že plastiku nezaznamenalo více než polovina respondentů, to i přesto, že plastika je součástí tramvajové zastávky, kterou zaznamenali téměř všichni, až na 3 respondenty. V zaznamenání plastiky do mapy nebyl žádný velký rozdíl napříč genderem, věkem, či bydlištěm v dané lokalitě.

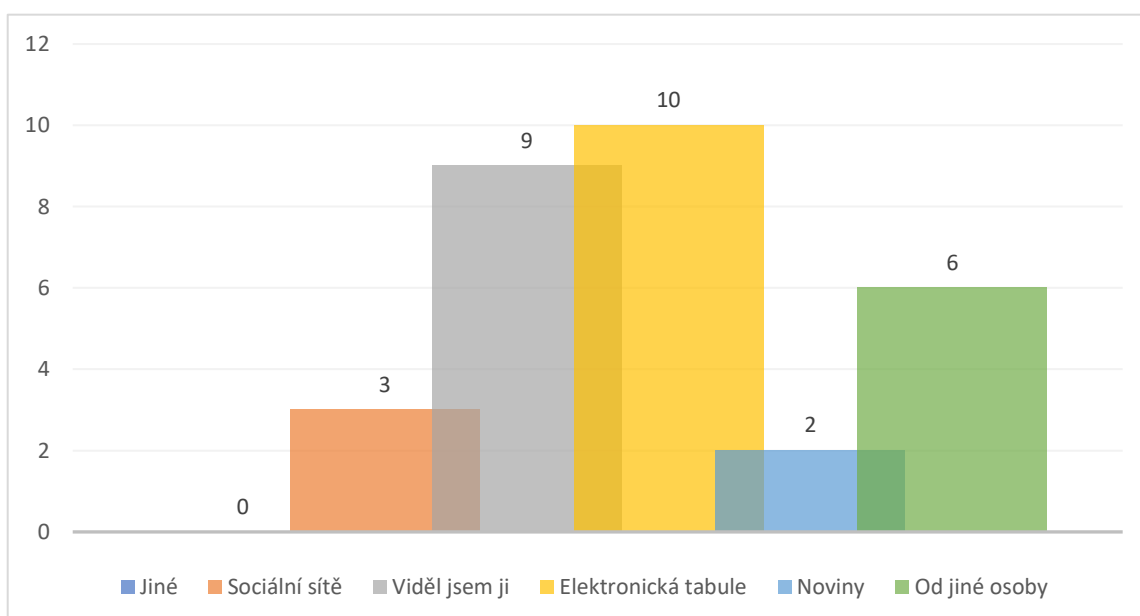
Po znázornění mentální mapy dostali respondenti 6 otázek týkající se přímo plastiky a jejich povědomí o ní, z čehož poslední dvě otázky byly otevřené a vedly k následné diskuzi. Zodpovězené otázky jsem znovu převedla do grafického zpracování a následně vyhodnotila.

Víte o existenci plastiky, jež je umístěna u tramvajové zastávky Náměstí Olgy Scheinpflugové?

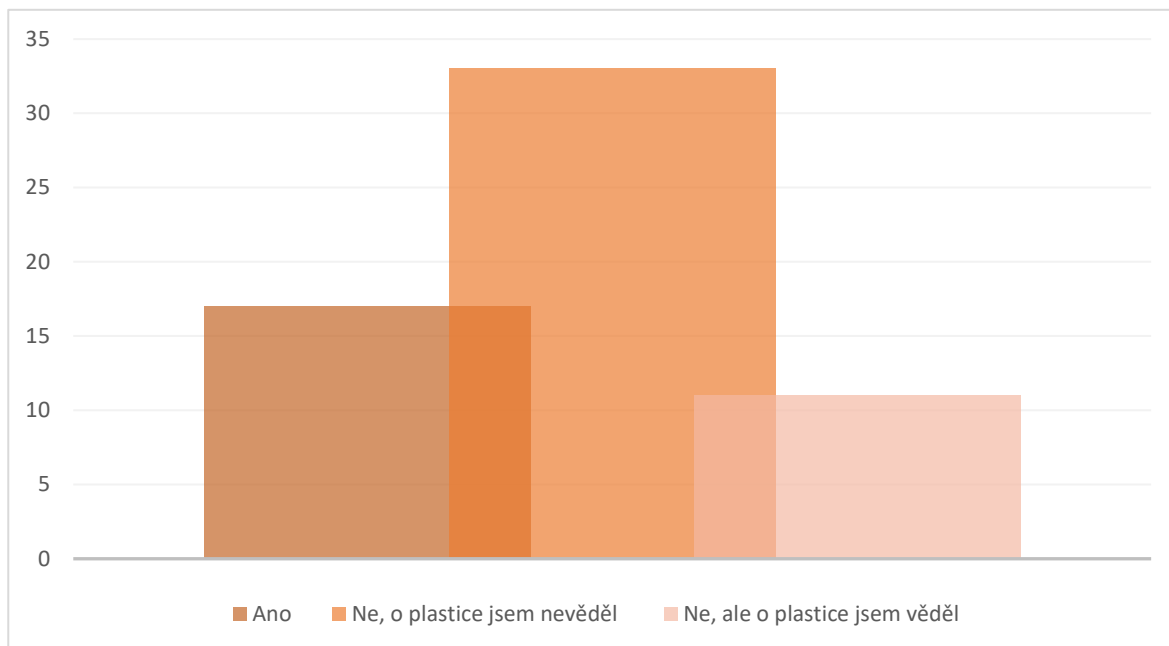
Graf 4 Existence Plastiky

Jestli ano, jak jste se o ní dozvěděli?

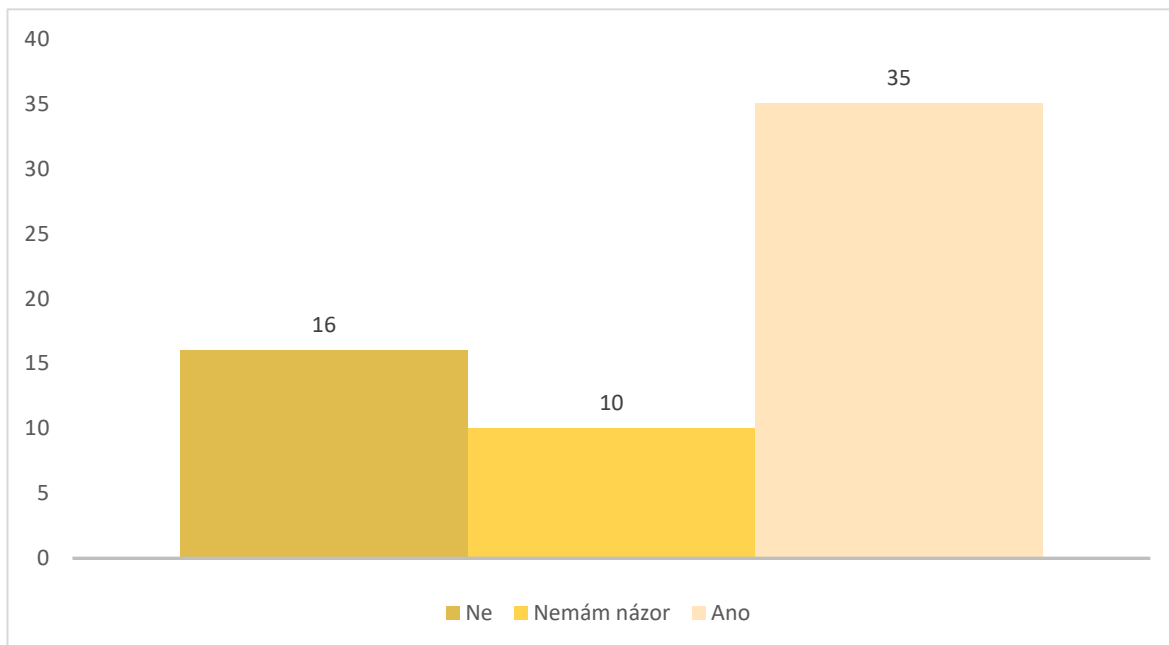
Graf 5 Způsob informování

Víte o jejím plánovaném rozšíření?

Graf 7 Plánované rozšíření

Souhlasili byste s umístěním plastiky přímo na vaši budovu?

Graf 6 Souhlas s umístěním

Informovanost občanů o uměleckém díle je velmi slabá, ze všech tázaných respondentů jej zaznamenala pouze menší polovina, přesněji 28 občanů, z čehož v mentální mapě jej znázornilo jen 25. Nejčastěji se o něm dozvěděli z elektronické tabule, která je umístěna v každé postavené budově a pravidelně informuje o novinkách v okolí, což se ukazuje i v další otázce kdy informovaná část respondentů věděla i o jejích plánovaném rozšíření.

Poslední otázka se zaměřovala na názor lidí na dílo, pokud by je jeho umístění přímo zasahovalo čili bylo by umístěno přímo na jejich budovu. Většině respondentů tato možnost nevadila a dílo by uvítali, zbytku respondentů jsem se záhy dotázala na důvod, proč by s umístěním nesouhlasili.

Proč byste si nenechali umístit plastiku na budovu?

Na tuto otázku odpovědělo 14 respondentů z možných 16, zbylí dva respondenti se odmítli vyjádřit. Hlavním a nejčastějším důvodem byla obava, že dílo bude překážet respondentům při výhledu z balkónů či oken. Jako další důvody uváděli zvýšený hluk v důsledku osob, které se na dílo budou chodit koukat. Tento aspekt u plastiky, která je postavena nyní nehrozí, jelikož je u tramvajové zastávky a ta už sama o době způsobuje hluk. Jeden respondent uvedl jako důvod, estetickou stránku díla, umění by se mu nemuselo líbit a on by na něj byl nucen koukat. Dalo by se tak říci, že lidem většinově nevádí dílo samotné, ale problémy, které dílo umístěné na budově přináší.

Co si myslíte, že přináší umění do sousedství?

Tato otázka je velmi obtížná na zpracování, jelikož se z ní velmi těžko vyvozuje závěr. Jedná se tak spíše o informativní otázku, která měla za účel rozpoutat další diskuzi. Odpovědělo na ní všech 61 respondentů, a většina z nich poté navázala plynulý rozhovor na toto téma. Respondenti často zmiňovali hlavně estetickou stránku, umělecké dílo podle nich zkrášlí prostředí a rovněž přiláká turismus, který poté podpoří malé podniky v okolí. Také zmiňovali, že tyto výstavby jsou dobré pro komunitu v sousedství, lidé se u uměleckých děl mohou scházet, pořádat v jeho okolí různé akce. Respondenti také zmínili využití uměleckého díla jako orientačního bodu při popisu sousedství a různých cest. Celkově vidí v umění ve veřejném prostoru pozitiva.

8 Závěr

Umění ve veřejném prostoru je důležitou a významnou součástí našich měst a obcí. Pokud je navrženo správně, může přinést mnoho výhod pro společnost. Je důležité si uvědomit, že umění ve veřejném prostoru není jen estetickým prvkem, ale také místem, kde se setkáváme s kulturou a historií našeho okolí. Proto bychom se měli snažit vytvářet umělecká díla, která jsou přístupná, inspirativní a reflektují naši kulturu a historii.

Cílem teoretické části mé práce bylo definovat základní pojmy související s veřejným prostorem a uměním. V prvních kapitolách mé práce jsem rozvedla veřejný prostor, jeho funkce a důležitost jeho správného vývoje pro města a obce. Veřejný prostor je důležitou součástí našich měst a obcí. Pokud je navržen správně, může přinést mnoho výhod pro společnost. Je důležité si uvědomit, že veřejný prostor není jen fyzickým prostorem, ale také místem, kde se setkáváme a komunikujeme s ostatními lidmi. Dle mého názoru je tak velmi důležité, aby byl veřejný prostor udržován a pravidelně obnovován, aby sloužil co největšímu počtu lidí.

Hlavní část této práce byla zaměřena přímo na umění v něm, na jeho přínos pro společnost, jeho historii a na problematiku jeho vzniku v současném veřejném prostoru. Umělecká díla vnášejí do veřejného prostoru témata veřejného zájmu, dotvářejí fyzickou tvář města, ať formou stálých objektů, dočasných uměleckých intervencí, venkovních galerií. V práci je osvětlen současný proces jejich umístění do prostoru, jsou popsány podmínky, které dílo musí nebo by mělo splňovat, legislativa, která s dílem souvisí a podpůrné projekty, které mají za cíl podpořit umění ve městech. I přesto, že v České republice se stále k podobné podpoře umění staví politici spíše nepříznivě, za mě je to jeden z hlavních témat, které by města a obce měli projednávat, pokud chtějí přispět lepšímu životu obyvatel.

Praktickou částí mé práce byl průzkum za pomoci dotazníku a mentální mapy, jehož cílem bylo zjistit vliv uměleckého díla na obyvatele. Hlavním objektem byla plastika Lukáše Raise v sousedství kaskád Barrandov, která vznikla začátkem roku 2022. O tomto díle měla bohužel poněti jen necelá polovina dotazovaných respondentů. Z výzkumu, ale vyplývá, že i přes neinformovanost obyvatel jim samotná plastika přijde jako přínos, sami by s umístěním na jejich budovu souhlasili a pro sousedství jim přijde přínosná. Dále se z výzkumu podařilo zjistit, že nejčastěji využívanými objekty v sousedství jsou parky a dětská hřiště, tím pádem místa sloužící pro společná setkání. Věřím, že pokud se firmě FINEP povede dále rozšířit sousedství o další umělecké díla, parky a jezírka a místa pro hromadné setkávání, budou skvělým příkladem pro tvorbu veřejného prostranství.

9 Resumé

The theme of my bachelor thesis is art in public space. The theme of my bachelor thesis was chosen with regard to the amendment of the Percent for Art Act and the current process of creation and disposal of artworks in public space. The bachelor thesis is divided into 8 chapters including an introduction and a conclusion.

The first chapter discusses the concept of public space itself, from its definition to its function for society.

In the second chapter, the main topic is directly art in public space, its general definition, types, roles and functions, as well as the current process of its placement and its disposal. The chapter concludes by focusing on projects that aim to support art in public space, and not only financially.

The next chapters already concentrate on the practical part, discussing the research method and illuminating the necessary concepts to understand the whole work. The introductory chapter of the thesis also briefly discusses mind maps and their usefulness for urban planning. The thesis concludes with the evaluation of the questionnaire itself, recorded in graphs, in which I tried to find out the influence of art on the inhabitants of Cascades Barrandov.

10 Seznam použitých zdrojů

10.1 Literatura

- BERRE, Nina. Norway : artscape: přesahy výtvarných aspektů do veřejného prostoru a krajiny v Norsku jako inspirace pro Českou republiku. Praha: Galerie Jaroslava Fragnera & Architectura, 2016. ISBN 978-80-88161-00-4. S.198
- CARTIERE, Cameron. Coming in from the Cold, A Public Art History In: Cameron Cartiere and Shelly Willis (eds.), The Practice of Public Art, London/New York: Routledge, 2008, s. 3-4
- GEHL, Jan. Města pro lidi. Brno: Partnerství, 2012. ISBN 978-80-260-2080-6.
- GEHL, Jan. Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství. Boskovice: Albert, 2000. ISBN 80-858-3479-0, str. 11-12
- MELKOVÁ, Pavla a kol.: Manuál tvorby veřejných prostranství hlavního města Prahy. 1. vyd. Praha: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2014. ISBN 978-80-87931-11-0
- KALNÝ, Miroslav. Soukromý zájem ve veřejném prostoru. 2017. ISBN 978-80-261-0707-1
- KAROUS, Pavel. Větřelci a volavky: atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968-1989). Řevnice: Arbor vitae, 2013. ISBN 978- 80-7467-039-8.
- MELKOVÁ, Pavla a kol.: Strategie rozvoje veřejných prostranství hlavního města Prahy/návrh: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2014, ISBN 978-80-87931-13-4
- MELKOVÁ, Pavla a kol.: UMĚLECKÁ DÍLA na veřejných prostranstvích hlavního města Prahy: Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2014. ISBN 978-80-87931-82-0
- ŘÍHOVÁ, Vlastislava. Umělecké dědictví poválečné rekonstrukce v česko-nizozemské paralele. e-Monumentica. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017, 1, str. 88-91. ISSN 1805-1944
- ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. Veřejné prostory v územně plánovacím procesu. Vyd. 1. Brno: Vysoké učení technické, Fakulta architektury, Ústav teorie urbanismu, 2003. ISBN 80-214-2505-9

10.2 Právní předpisy

- Zákon 121/2000 Sb., autorský zákon
- Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník
- § 63 zákon 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- Nový Občanský zákoník – Veřejná soutěž o nevhodnější nabídku
- Zákon č. 128/2000 Sb., Zákon o obcích

10.3 Internetové zdroje

- What Makes a Successful Place?. Home — Project for Public Spaces [online]. Copyright © 1975 [cit. 20.03.2023]. Dostupné z: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>
- Procenta na umění - Skutek. Spolek Skutek [online]. [cit. 25.02.2023]. Dostupné z: <https://spolekskutek.cz/project/procenta-na-umeni/0>
- Životopis | Lukáš Rais. Lukáš Rais | Portfolio [online]. [cit. 2023-03-24] Dostupné z: <http://www.lukasrais.com/curriculum/>
- SHAFFREY, Clíodhna. What is Public Art? [online]. Copyright © the artist [cit. 10.03.2023]. Dostupné z: <https://imma.ie/>
- Barrandov má novou reliéfní plastiku, jednu z největších v Praze. [online]. Copyright © 2020 FINEP CZ a.s. [cit. 2023-03-24]. Dostupné z: <https://www.finep.cz/cs/barrandov-plastika-relief-rais>
- Procento na umění (díl první) | Vetřelci a volavky. o projektu | Vetřelci a volavky [online]. [cit. 21.03.2023] Dostupné z: <https://www.vetrelciavolavky.cz/texty/procento-na-umeni-dil-prvni>
- Umění pro město / Financování programu UMĚNÍ PRO MĚSTO. Umění pro město / 25.03.2023]. Dostupné z: <https://umenipromesto.eu/stranky/3-financovani-programu-umeni-pro-mesto>
- Vnitřní řády ČKA - Česká komora architektů. Česká komora architektů [online]. Copyright © 2023 [cit. 25.02.2023]. Dostupné z: <https://www.cka.cz/sluzby/legislativa/pravni-predpisy/vnitri-rady-cka>

11 Seznam grafů

Graf 1 Zaznamenané objekty	37
Graf 2 Veřejné služby a parky.....	38
Graf 3 Četnost zaznamenání Plastiky.....	40
Graf 4 Existence Plastiky	41
Graf 5 Způsob informování.....	41
Graf 6 Plánované rozšíření	42
Graf 7 Souhlas s umístěním.....	42

12 Seznam obrázků

Obrázek 1 The Place Diagram.....	13
Obrázek 2 Kovová plastika sochaře Lukáše Raise.....	33
Obrázek 3 Letecký pohled.....	35
Obrázek 4 Mentální map	36